

Tiskan pomnik

Svetišče in križev pot na Lajšah nad Cerknim bosta od sobote, 1. julija, spomin na vse žrtve revolucionarnega nasilja na Primorskem, ki jih ni bilo malo. Ob tem dogodku pa so v Gorici pripravili še en »pomnik«, na 15 žrtev tragedije na Lajšah in ostale, ki jih je revolucionarna strast umorila med vojno in po njej. Ne gre za kamnito obeležje, ki bi z napisom opozarjalo mimoidoče, gre za knjigo.

Pri Goriški Mohorjevi družbi so namreč ponatisnili »Pesmi zelene pomladi«, pesniško zbirko kaplana Lada Piščanca, ki je s svojim sobratom Ludvikom Slugo in še dvanajstimi cerkljanskimi farani končal svojo življenjsko pot v breznu na Lajšah. Petnajsti, ki so ga tudi odpeljali, se je čudežno rešil.

»Pesmi zelene pomladi« pa ne smejo biti le spomin na tragično umrlega pesnika in ostale žrtve. Kdor jih bo bral, bo ob tem imel lep občutek naravnosti, duhovne globine in čustvene iskrenosti Piščančevih verzov. Prvič je zbirka izšla leta 1950. Pesmi je za tisk v glavnem pripravil sam avtor, a zaradi vojne knjiga ni šla v tisk. Da je zagledala luč, je poskrbela pesnikova sestra, znana kulturna delavka in sama pisateljica Zora Piščanc. Lado je sicer že kot bogoslovec objavil v Mladiki nekaj pesmi, tako da ni bil povsem nepoznan pesnik. Ob prvem izidu zbirke in tokrat, ko je v novi opremi Franka Žerjale spet med nami, pa lahko le ugotovljamo prepričljivost in moč teh verzov. Zbirka je razdeljena na cikluse Pomladni viharji, Drevesa, Božja igra, Lepa Vida in Poslednji akordi.

Težki zgodovinski časi, življenjske izkušnje in odločitve so prekalile Piščanca človeka, duhovnika in pesnika. Zelo dobro ga označujejo verzi pesmi Angel življenja, ko pravi:

Stopil krepko bom v življenje;
kot izklesan kip
gledal bom veselje in trpljenje,
resen in vesel vsak hip.

Mnogi, ki so ga poznali, se ga spominjajo tudi kot odličnega pevca, tenorista z izredno muzikalčnostjo in občutljivostjo, ki

MARKO TAVČAR ■■

V organizaciji koprške škofije

Ganljiva spominska slovesnost na Lajšah pri Cerknem

Množica pred novo kapelo, v ozadju Križev pot

(foto A. Breclj)

V mesecu maju so se v Sloveniji zvrstile uradne državne proslave ob 50-letnici konca druge svetovne vojne, ki so zlasti v političnih krogih povzročile mnoge polemike, saj se jih niso udeležili predstavniki strank slovenske pomladi in katoliške Cerkve. Pač pa se je Cerkev na Slovenskem odločila za lastne slovesnosti, ki so potekale v Kočevskem Rogu, na Teharjah in kot zadnja na Lajšah nad Cerknim v soboto, 1. t.m.

Vodstvo koprške škofije je ta kraj izbralo zato, ker se je na tem mestu 3. februarja 1944 zgodil hud zločin umora 14 Cerkljanov, med njimi obeh domačih kaplanov Lada Piščanca in Ludvika Sluga. Obtoženi so bili namreč izdaje partijskega tečaja v Cerknem, ki so ga Nemci nenadoma napadli in pobili 47 udeležencev, a se je kasneje izkazalo, da je najverjetneje prišlo do izdaje v lastnih partizanskih vrstah. Za letošnjo slo-

vesnost so na Lajšah v preurejenih svislih, kjer so umorjenci preživeli zadnjo noč, uredili kapelo, od tega mesta do bližnjega morišča-brezna pa so zgradili pešpot s postajami Križevega pota. Na ta dogodek spominja še posebno znamenje ob breznu, tu so poleg imen žrtev cerkljanskega pokola vklesana tudi imena vseh ostalih primorskih duhovnikov, ki so bili umorjeni med drugo svetovno vojno. Načrte za kapelo je izdelal idrijski arhitekt Milan Božič, poslikal pa jo je koroški slikar Valentin Oman.

Sobotna slovesnost na Lajšah se je pričela z blagoslovitvijo Križevega pota in kapele, sledila je maša, ki jo je vodil koprski škof msgr. Metod Piriš, somaševalo pa je kakih 90 duhovnikov s Primorskega, iz zamejstva in od drugod. Posebej pomenljiv in občuten je bil škofov govor po evangeliju, v katerem se je spomnil

vseh žrtev fašizma in komunizma pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej na Primorskem. Hkrati je opozoril na nujnost sprave, pogoj zanjo pa je odkritje celotne zgodovinske resnice. Mašni obred so s petjem oplešali združeni pevski zbori idrijske dekanije.

Po maši je sledila akademija s kulturnim sporedom, osrednji govornik pa je bil cerkljanski župan in državni poslanec dr. Janez Podobnik. Med uglednimi udeleženci smo opazili tudi poslanca in predsednika Slovenske ljudske stranke Marjana Podobnika in slovenskega konzula v Trstu prof. Tomaža Pavšiča. S petjem je sodeloval mešani pevski zbor Rupa-Peč pod vodstvom Zdravka Klanjščka, Piščančeve pesmi pa sta recitirala Silvij Božič in Aleksij Pre-

Iz vsebine:

Ob razstavi Goršetovih del
na Gradu Dobrovo (str. 3)

J. Bajc: Za letošnje maturante
(str. 5)

Jelena Stefančič: Lepše življenje
v srednjih letih (str. 5)

Ambrož Kodelja:
Ljubljanski Picasso (str. 7)

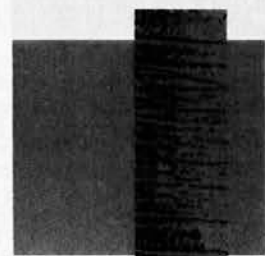
garc. Nastanek spominske kapele in ureditev Križevega pota z breznom je podrobno obrazložil cerkljanski župnik in dekan idrijske dekanije Anton Melinc, ki je tudi nosil glavno breme priprav na to slovesnost. M.V.

Goriška Mohorjeva družba,
Društvo slovenskih izobražencev in Krožek »Virgil Šček«
vabijo v spomin na nedolžne žrtve revolucije in ob
četrti obletnici neodvisnosti Slovenije
na predstavitev

Zbornika s simpozija o Francu Jezi
in pesniške zbirke Lada Piščanca

Pesmi zelene pomladi

Večer bo na sedežu pevskih zborov v Devinu
v torek, 11. julija, ob 20.30.

Zbornik
simpozija o Francu Jezi

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 6. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Četrtekova srečanja: Mario Magajna; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert simfonične glasbe; 11.30 Odrpta knjiga. Boris Leonidovič Pasternak: Doktor Živago; 12.00 Po južnoameriških vrhovih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Literarne podobe: Prosojni kelih poezije; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: Teden Johanna Brahmsa; 18.00 Portret Bojana Adamiča.

■ PETEK, 7. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Afera Hreščak v tržaškem občinskem svetu; 10.00 Poročila; 10.10 Trieste Prima 1994, mednarodna srečanja s sodobno glasbo; 11.30 Boris Leonidovič Pasternak: Doktor Živago; 12.00 Slovenske ljudske pesmi: Moški zbor »Slava Klavora« iz Maribora; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Filozofi in literati; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: Teden Johanna Brahmsa; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 8. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Pravljici kotiček; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert operne glasbe; 11.30 Boris Leonidovič Pasternak: Doktor Živago; 12.00 Irska, lepa in tragična; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Iz naših prireditvev; 15.30 Iz studia z vami: okrogla miza (izbor); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: Teden Johanna Brahmsa; 18.00 Sergej Verč in Boris Kobal: Prežganka št. 2. Satirični kabaret; 18.40 Vabilo na ples.

■ NEDELJA, 9. julija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: Ivan Sivce: »Pozaobljeni zaklad«; 10.30 Veselo po domače; 11.00 Čakole na placu; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč in Boris Kobal: Prežganka št. 2. Satirični kabaret; 14.40 Tropicana; 17.00 Sport in glasba; 18.00 Iz studia z vami: okrogla miza.

■ PONEDELJEK, 10. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: »Dr. Dorče Sardoč«; 10.00 Poročila; 11.20 Orkestralna glasba; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 12.40 Zbori pred našimi mikrofoni. Mladinski pevski zbor Glasbene matice iz Trsta vodi Stojan Kuret; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Ena se tebi je želja spolnila (Tatjana Rojc).

■ TOREK, 11. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kraji pod Grmado v letih 1914-1918; 10.00 Poročila; 10.10 Simfonični koncert; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Literarne podobe: Trinajst za trinajst (Magda Jevnikar); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas (Andrej Inkret).

■ SREDA, 12. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Na počitnice; 10.00 Poročila; 11.05 Orkestralna glasba; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 12.00 Kraška makrobiotika (Marica Uršič); 12.40 Slovenske ljudske pesmi. Mešani pevski zbor »Obala« iz Kopra vodi Walter Lo Nigro; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Čakole na placu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Politično udejstvovanje Ivana Marije Čoka; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: Teden Mauricea Ravela; 18.00 Literarne podobe. Marko Kravos: Kratki časi.

Srhljiv preplet pričevanj iz Rižarne

Ob petdesetletnici zmage nad nacifašizmom so v grozljivem okolju tržaške Rižarne izvedli multimedialno spominsko predstavo pod pokroviteljstvom predsednika republike ter v sodelovanju z gledališkimi ustanovami, krajevnimi upravami, vsedržavnimi zvezami partizanov in deportirancev. Predstava je izzvenela kot opomin in globoko pričevanje. S priklicem bosanske tragedije je opozorila, da se človeštvo iz zgodovine ni veliko naučilo ter da so zle sile še vedno na preži.

Spominsko predstavo si je zamislil in jo režiral Renato Sarti. Oddajala jo bo italijanska televizija.

Slo je za ganljiv preplet pričevanj o edinem nacističnem uničevalnem taborišču v Italiji. Nastopili so vidni italijanski in slovenski igralci od Giorgia Strehlerja do Mire Sardočeve, Lidije Kozlovič, Lučke Počkaj, Omera Antonutija, Paola Rossija, Orazia Bobbia, Arielle Reggio in drugih. Predstava se je sklenila s skupnim pozivom Mire Sardočeve in Giorgia Strehlerja z enega izmed v noči razsvetljenih oken rižarniškega taborišča: »Malo nas je, generacija odhaja, naša Rižarna pa bi že bila neko središče, za srečanja, solidarnosti.«

Na tisoče gledalcev, ki je napolnilo območje spomenika — Rižarne, je odhajalo ob judovski pesmi, ki jo je pel Moni Ovadia ob spremljavi slovenskega prevoda, ki ga je izvajal moški zbor Vasilij Mirk s Proseka in Kontovela z vokalizacijo zbora i Piccoli cantori della città di Trieste. Spominska pred-

stava pa se je sugestivno začela prav z nastopom zbora Vasilij Mirk iz zatamnjenega poslopja križev, odkoder so tisoči romali v uničevalna taborišča po Reichu in v same peči Rižarne. Občinstvo je pretresla zborovska izvedba žalostinke Žrtvam in ponazoritev izhoda zbora iz stavbe v spominski hodnik. Zbor je, med prepletom pričevanj in odlomkov literarnih del od Kosovela do Sabe, nastopil še s Pesmijo štirinajste divizije. Projekt z naslovom »Spomin na žalitev« je pretresljivo izzvenel v julijski noči kot poziv na solidarnost z usklajenim prepletanjem zgodovinskega opomina v slovenščini, italijanščini, pa tudi v jeziku jidiš in srbohrvaščini.

Deželni tajnik Ssk Breclj pri Prodiu

Deželni tajnik stranke Slovenke skupnosti (Ssk) Martin Breclj se je v sredo, 5. julija, srečal z voditeljem italijanskega levosredinskega tabora Romanom Prodiem, ki vodi tudi gibanje t.i. Oljke. Prodi je v sredo v svoji pisarni v Rimu skupaj z Brecljem sprejel tudi predstavnike nemške in francoske manjšine v Italiji, in sicer predsednika Južnotirolske ljudske stranke (SVP) Siegfrida Bruggerja, poslanca Karla Sellerja ter poslanca in senatorja Union Valdôtaine (UV) Luciana Caverija in Cesareja Dujanya.

Govor je bil predvsem o problematiki manjšin, evropskem regionalizmu in o federalistični ureditvi italijanske države.

Breclj je Prodiu med drugim prikazal položaj slovenske manjšine v Italiji, njena nerešena temeljna vprašanja, ko sta npr. pravni status in globalni zaščitni zakon. Omenil je novo zgodovinsko obdobje, v katerem se nahajamo, in pri tem izrazil upanje v rešitev teh vprašanj. Dodal je, da so krajeвне razmere — zlasti na

Tržaškem, kjer je zmagala koalicija demokratičnega župana Illyja — veliko bolj zrele za to. Nerešena vprašanja slovenske manjšine, je še dejal Breclj, pa so vsakakor madež na italijanski demokraciji.

Obisk pri Prodiu ni pomenil sklepanja zavezništva z Oljko, vendar so predstavniki manjšin izrekli odločen NE sodelovanju s strankami, ki so naslednice fašizma. Romano Prodi je s svoje strani pokazal razumevanje za te probleme in dejal, da vprašanje slovenske manjšine v Italiji že precej dobro pozna. Izrazil je tudi upanje, da bo Slovenija kmalu postala polnopravna članica Evropske unije.

iž

Iztekel se je šestmesečni mandat Francije kot predsedujoče Evropski uniji. Sedaj je na vrsti Španija, ki bo predsedovala tudi Zahodnoevropski obrambni zvezi in bo imela nalogo, da pripravi in izdela program konference petnajsterice, ki je napovedana za prihodnje leto.

»Tistim, ki bodo vstali«

Slovenski spominski odbor, ki je v zadnjih tednih priredil več posvetov in komemoracij ob 50-letnici povojnih pokolov v Kočevskem Rogu, na Teharjah in drugod po Sloveniji, je prejšnji teden zaokrožil niz pobud z veličastnim koncertom v največji dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Naslov so mu dali Resurrecturis — Tistim, ki bodo vstali. Nalašč za to priložnost so žalne skladbe pripravili trije skladatelji: akademik Primož Ramovš je napisal simfonijo Pietà, ki so jo izvedli simfoniki Radiotelevizije Slovenija pod vodstvom Marka Muniha. Jože Trošt je napisal kantato Rekviem na besedila Tineta Debeljaka in cerkvenih žalnih obredov. Izvajalci so bili mešani zbor Anton Foester, sopranistka Veronika Fink, basist Marko Fink in organist Tone Potočnik. Dirigiral je sam skladatelj.

Samo Vremšak pa je napisal kantato Exercitus grandis nimis valde — Silno velika vojska na besedila iz preroka Ezekijela, Stanke Majcna, Alojza Gradnika in Franceta Balantiča. Izvajali so mešani zbor Consortium Musicum pod vodstvom Mirka Cudermana, solisti Veronika Fink, Bernarda Fink, Marko Fink in Marko Bajuk — vsi rojeni v Argentini —, organist Tone Potočnik in simfoniki RTV Slovenija. Dirigiral je Marko Munih.

Zadnji del, prekipevajoč od krščanskega upanja v vstajenje, so morali izvajalci ponoviti, saj so ga priklicali na oder slovenski poslušalci z res vseh koncev sveta. Samo z organiziranimi skupinami je na slovesnosti prišlo z onkraj oceanov več kot 700 zdomcev.

Tiskan pomnik

◆◆◆◆◆

je s svojim petjem znal posredovati najgloblja sporočila besedila in glasbe. To občutljivost je čutil tudi v mnogih drugih verzih zbirke. Vsakdo, ki bo te pesmi prebiral in ob njih razmišljal, bo knjigo odložil obogaten in pomirjen. Ljudje, ki so pisali take verze in so po nedolžnem, mučeniško umrli, niso umrli zaman. Zapustili so nam moč duha, veličino ljubezni, saj:

V zemlji že poganjajo kali.
V boli nova rast spočeta
klike, tajno se prepleta,
v dobrodejno sonce hrepeni.

(Jesen)

Ob razstavi del F. Goršeta v gradu Dobrovo

»Trdno na zemlji, a hkrati zazrt v večnost«

Kipar France Gorše je veliko let svojega življenja preživel v tujini, razpet med osrednjo Slovenijo, zamejstvo in ameriško celino, kljub pogostim selitvam pa je doživel natis več monografij, tako leta 1938 izpod peresa Rajka Ložarja, leta 1971 sta del njegovega opusa dokumentirala Janez Arnež in Rudi Večerin, leta 1972 pa je izšla prva popolnejša monografija žal prepovedane razstave v Kostanjevici na Krki z uvodno študijo Franceta Steleta. Starosta slovenske umetnostne zgodovine je začrtal Goršetove razvojne stopnje od šolskih let do pozne starosti in opozoril na Meštrovičev vpliv, ki pravzaprav nikoli ni povsem prenehal.

Razstava leta 1981 v Avditoriju v Gorici je ovrednotila predvsem opus, ki je nastal med prvim in drugim Goršetovim bivanjem na Primorskem, pred drugo svetovno vojno in po njej; besedilo za spremljajoči katalog je napisala Verena Koršič. Leta 1985 je v Celovcu izšel katalog z besedilom Ivana Sedeja, ki je podobno kot Stele v svoja razmišljanja skušal ujeti vse ustvarjalne faze, kot so potekale med Trstom oz. Gorico, Ljubljano, ponovno Trstom, Združenimi državami Amerike in Koroško. Doslej najpopolnejša Goršetova retrospektivna razstava je bila organizirana leta 1987 oz. 1988 v Moderni galeriji v Ljubljani in v Galeriji Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki, na žalost že po njegovi smrti. Uvodno študijo v katalog je tudi ob tej priložnosti prispeval Ivan Sedej.

Janez Arnež, lastnik zbirke, ki je na ogled v gradu Dornberk. Kip je izdelal Gorše leta 1951 (mavec)

Zgoraj omenjene razstave in katalogi so zgovoren dokaz edinstvenega pomena Goršetovega opusa v modernem slovenskem kiparstvu. Odločujoč pa je seveda Goršetov bogati kiparski opus, razpršen po šte-

vilnih krajih v domovini, zamejstvu in zdomstvu ter izredno raznolik po tematiki in uporabljenih materialih. Prve umetnostne spodbude je kipar gotovo dobil že doma na Dolenjskem, kjer je bilo v ribniškem okolju razvito ljudsko rezbarjenje v lesu, prav tako lončarstvo. Goršetga je kasneje življenjska pot zanesla v Zagreb, kjer je študiral na tamkajšnji akademiji in leta 1925 diplomiral pri Ivanu Meštroviću. Razumljiv je tako vpliv velikega učitelja s svojimi ekspresionističnimi prvini, podobno je na Goršeta vplival tudi nemški ekspresionistični kipar Ernst Barlach. Kasneje se je njegov umetnostni izraz omilil, kar si lahko razložimo z vplivi francoskega kiparja Aristida Maillola in češkega kiparja Jana Štursa. France Stele označuje to fazo kot vitalno kreativno obdobje, trajajoče od 1932 do 1952. Tematsko prevladuje ženska figura, obravnavana izrazito voluminozno v smislu prvinskega kiparstva, prisotne pa so tudi idealizirajoče tendence, spominjajoče na antično kiparstvo. Fran Šijanec uvršča Goršeta v prehodno obdobje med generacijama ekspresionistov in »neodvisnih« in opozarja na dejstvo, da je še pred nastopom slednjih v svojem kiparstvu »uresničil prve sadove izrazno poglobljenega plastičnega realizma.«

Po letu 1952 je nastopilo pri Goršetu novo ustvarjalno obdobje, saj se je takrat iz Evrope preselil v Združene države Amerike in začel uporabljati novo kiparsko tehniko, orešec, tj. zmleto orehovino, pomešano z lepilom. Do spremembe je prišlo tudi v formalnem pogledu, pojavile so se namreč lahkotne, v višino razpotegnjene figure s stilizacijo, spominjajoče na gotiko. Izginila je čutnost vitalnega obdobja, v ospredje prihaja poduhovljenost, ki je zlasti očitna pri religioznih delih. Verska tematika povsem prevladuje v četrti fazi njegove ustvarjalnosti, ki je nastopila po vrnitvi v Evropo leta 1971. Prisotni pa so tudi kmečki motivi z odmevi ekspresionizma, pri čemer so opazne podobnosti z Ernstom Barlachom in Wernerjem Bergom.

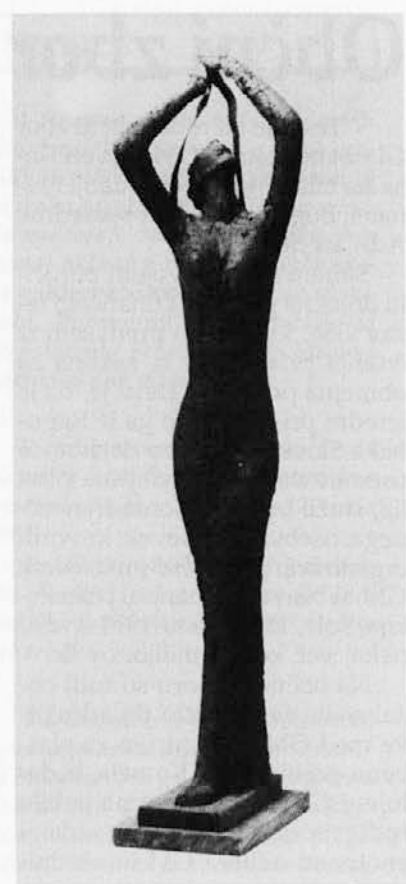
France Gorše se je v svojem dolgem in razgibanem življenju srečal z množico ljudi različnih poklicev in družbenih položajev, eden takšnih je tudi Janez Arnež, povratnik iz Združenih držav Amerike in dolgoletni univerzitetni profesor ekonomije v New Yorku. Dr. Arnež je poskrbel, da je leta 1971 v okviru ustanove Studia slovenica izšel že omenjeni angleško pisani katalog o Goršetovem kiparskem delu. S kiparjem sta vzpostavila prijateljske stike in tako je naneslo, da je dr. Arnež z darilom postal lastnik večjega števila kipov in risb iz ameriškega obdobja. Izbor iz tega fonda, ki v Sloveniji še ni bil pri-

kazan, smo pripravili za razstavo na gradu Dobrovo, ki pomeni tako svojvrsten povratak umetnika v domovino prav ob 50-letnici bolečega odhoda.

France Gorše je v Združenih državah Amerike ustvarjal v različnih tehnikah, v mavcu, žgani glini, lesu, orešču, tolčenem bakru. Tudi v vsebinskem in slogovnem pogledu je njegov ameriški opus raznolik, saj se srečujemo s portretom, figuro, figuralno kompozicijo in nabožno motiviko. Različen je tudi umetnostni izraz, ki niha od realizma pa do poudarjene, skoraj abstraktne ekspresije. Njegove portretne upodobitve pomenijo dokument in umetniški odziv na osebna poznanstva in prijateljstva, pa tudi pogled, usmerjen v preteklost, kjer je skušal najti in snovno upodobiti osebnosti, pomembne za slovensko zgodovino. V portretih sodobnikov, tako Janeza Arneža (1951), Ivana Zormana (1956) in Antona Merkuna (1960) se je skušal čimbolj približati naravnemu modelu, a je to kiparsko nalogo uresničil ob hkratnem vživetju v upodobljenčevu notranjo podobo. Pri portretu Ivana Meštrovića (1956) se ni mogel izogniti spominom na ekspresionistično izročilo, krepka gmota glave arhitekta Franka Wrighta (1960) pa razodeva sorodnost s poudarjeno plastičnimi oblikami »nove stvarnosti«. Med izrazitejše Goršetove portrete sodi tudi doprsni kip Antona Mahničja, ki ga je upodobil z ekspresivnim naglasom in značilnim strogim izrazom obraza, ustreznim njegovemu odločnemu značaju.

Franceta Goršeta je tudi v ameriškem obdobju zanimala ženska figura, vendar ne v smislu antičnega lepotegega ideala, marveč kot stvaritev, ki s svojo zemeljsko enostavnostjo in poudarjeno oblostjo vzbuja prдавno zaupanje. Ustrezna temu razpoloženju je zunanja obdelava telesa, ki je krepka, enostavna in na trenutke sorodna kiparstvu primitivnih ljudstev.

Kar zadeva religiozne motive, je kiparjev pristop dvojen, bolj konvencionalen, kar dokazujejo jasno določljivi kipi svetnikov z običajnimi atributi, srečamo pa tudi stilizirane kipe s poenostavljeno kiparsko gmoto in izrazito monumentalnostjo, prisotno tudi pri manjših formatih. Vrhunec tovrstnega ustvarjanja pomenita *Kristusova glava* (1953) in *Sveti Pavel* (1954), kjer se je oblikovanje omejilo le še na bistveno brez pripovednih podrobnosti. Kristusov obraz je obravnavan ostro in le v glavnih obrisih, poudarek je na trpečem izrazu in žalostnem pogledu. Sveti Pavel je prikazan sedeč v razmišljujoči drži, v levici pridržuje knjigo, v desnici ima pero, njegovo dolgo oblačilo se skupaj s telesom in brado spaja v celoto. Tudi pri tem kipu se naš pogled os-

F. Gorše: *Ženska z bakrenima listoma* (orešec, 1968)

redotoča na izraz obraza, ki razodeva apostolovo notranjo trdnost in prepričanje v pomen svojega poslanstva.

Uporaba nove kiparske tehnike, orešca, je omogočila večjo gibkost in lahkotnost kipov, ki se zelo prilagata Goršetovemu osnovnemu ustvarjalnemu razpoloženju, izvirajočemu iz duhovnih vzgibov. To skupino uvaža figuralna kompozicija z naslovom *Nočna straža* (1959), za katero je še značilna krepka gmota, a že razrahljana s perforacijami, hrapavo obdelavo površine in z izrazitim vzgonom v višino. *Kompozicija I* iz okoli leta 1960 se izraža z vertikalno dinamiko oblikovane kiparske gmote, pri kateri le še rahlo občutimo asociacijo na človeški lik. Tudi pri figuralni kompoziciji *Duše* so posami

Občni zbor GM v Trstu

V Trstu je bil redni občni zbor Glasbene matice (GM). Za eno leto sta bila potrjena dosednji ravnatelj Bogdan Kralj in predsednik Adrijan Semen.

Semen se je v svojem poročilu dotaknil problema finančnih težav GM, ki izvirajo predvsem iz črtanja prispevkov iz zakona za obmejna področja. Dejal je, da je izredni prispevek, ki ga je Republika Slovenija dala za dejavnosti ustanov slovenske manjšine v Italiji, služil izplačilu honorarjev učnega osebja. Prispevek krovnih organizacij, je še dejal predsednik GM, je bistveno zmanjšal primanjkljaj šole, ki je v letu 1994 znašal nekaj več kot 20 milijonov lir.

Na občnem zboru so tudi obžalovali, da ni prišlo do združitve med GM in Centrom za glasbeno vzgojo »Emil Komel«, ki deluje v Gorici. Izrečeno pa je bilo tudi prepričanje, da bo ob sedanjih enotnosti odbora GM in ob dol-

go pričakovanem poddržavljenju šole do združitve v bodoče vendarle prišlo.

iz

Razsvetljeni Štanjel

Multimedialni večer v razsvetljenem Štanjelu je naslov pobude, ki sta jo skupno priredila tržaški krožek Foto Trst 80 in Fotokrožek Žarek iz Sežane. Spored se je začel z odprtjem razstave fotografij v štanjelskem stolpu, nato pa je sledila projekcija diapozitivov sredi vasi. Ulice so bile razsvetljene. Ob tej priložnosti so tudi prodajali v vasi domače obrtniške pridelke in izdelke.

Fotografi, ki sodelujejo pri razstavi, so navdih za svoja dela dobili prav v Štanjelu, ki je s svojimi nešteti arhitektonskimi in krajinskimi zanimivostmi nudil pravo okolje za to srečanje. Pokroviteljstvo za razstavo je nudila Fotografska zveza Slovenije, dela pa bodo na ogled ves mesec v pred kratkim obnovljenem Štanjelskem stolpu.

»Trdno na zemlji, a hkrati...«

3

tiste, ki so očitno nastale kot predloge za kipe, na drugi strani pa za drobna dela, ustvarjena skoraj mimogrede kot študije ali le za lastno veselje. Vsebinsko pri risbah odločno prevladuje človeška figura, pri kateri je Gorše skušal izraziti popolno lepoto telesa z izrazitimi moškimi mišicami ali značilnimi ženskimi oblikami. Vendar ne gre tu za nikakršno ceneno čutnost, marveč za diskretno odkrivanje ene izmed oblik stvarstva. Podobno kot pri kiparskem opusu tudi pri risbah zaznavamo razpon od realizma pa skoraj do abstrakcije, a vedno izhajajoč iz oblik, ki jih najdemo v naravi.

Še najbolj konvencionalen je Gorše pri risbah, ki jih je ustvaril kot študije za kasnejše uresničitve kiparskih del zgodovinske vsebine, saj je slog tu izrazito pripoveden ter v likovni interpretaciji realističen s poudarjeno voluminoznostjo in monumentalnostjo figur. Goršeta je vedno še posebej zanimala rana slovenska zgodovina z domačimi vitezi in karantanskimi knezi iz časov pokristjanjevanja, prav tako obdobje svetih bratov Cirila in Metoda. V sklop z zgodovinsko tematiko sodijo tudi risbe, ki so nastale leta 1968 kot predloge za reliefe, postavljene v marmorni izvedbi leta 1969 v slovenski kapeli Marijinega svetišča v Washingtonu. Prizori se vrstijo takole: *Škof Modest krščuje, Friderik Baraga z Indijanci, Anton Martin Slomšek uči, Slovenski izseljenci*. Pri teh podobah smo daleč od vsakršne domačijskosti, opravka imamo s klenimi umetninami visoke likovne kulture.

Goršetove ameriške risbe so pomembne tudi v stilno-razvojnem pogledu, saj se podobno kot v kiparstvu tudi v tej zvrsti srečujemo z lahkotnostjo v izrazu, ki še poudarja duhovno naravnost, npr. pri risbi *Pojče duše* (1965). Umetnik pa se je zanimal tudi za svet narave, tako na zemlji, pod zemljo in pod vodo, kar mu je omogočilo ustvarjanje svobodnih oblik, ki se že približujejo abstraktnim zasnovam. Prav simptomatična za Goršetov način razmišljanja pa je risba z naslovom *Simbol minljivosti* iz leta 1964, na kateri je upodobljen poševen hrapav lik, spominjajoč na razkrajajoče se drevesno lubje, ki v nas vzbuja asociacije na propadanje, a hkrati v likovni obliki izraža večno človeško dilemo med končnostjo in večnostjo.

Pričujoča razstava prikazuje le del široko zastavljene Goršetove ustvarjalnosti, ki pa na svoj način dopolnjuje dosedanje predstavitve njegove umetnosti. Spoznali smo lahko, da je bil France Gorše tako v kiparstvu kot v risbi prepričljiv oblikovalec značilnih oblik človeškega telesa, ki ga je upodabljal v voluminozni polnosti, lahko pa tudi bolj pretanjeno, lahkotno stilizirano, s čimer je skušal poudariti njegovo duhovno razsežnost. V vsebinskem pogledu ga je zanimala človeška figura v svoji prvinski lepoti ali v portretni podobnosti, ukvarjal pa se je tudi s svetom religioznih vrednot, ki ga je navdihoval zlasti v tretjem, ameriškem obdobju, in v zaključni umetniški fazi, nastali na Korškem. Trdno na zemlji, a hkrati zazrt v večnost, tako bi lahko označili sporočilo Goršetove umetnosti.

Dr. Lojzetu Bercetu v slovo

Starosta slovenskih novinarjev Lojze Bercè bi 2. julija dopolnil 97. leto starosti, življenjska nit pa se mu je pretrgala dan prej. Pokojnik je bil zelo poznan tako v tržaški slovenski kot tudi v italijanski javnosti. Lojze Bercè se je rodil v Dornberku na Vipavskem leta 1898, diplomiral pa je na ekonomski fakulteti v Trstu. V našem mestu je do leta 1983 vodil tednik Gospodarstvo. Svojo dolgo novinarsko pot je Bercè pričel leta 1923 pri tržaškem slovenskem dnevniku Edinost, kjer je bil urednik za zunanjo politiko. Med vojno je Bercè bival in delal v Beogradu, takoj po njej se je vrnil v Trst, kjer je bil do leta 1948 gospodarski urednik Primorskega dnevnika, leto zatem pa je ustanovil tednik Gospodarstvo, ki ga je vodil do upokojitve leta 1983. Za svoje novinarsko in publicistično delo je Bercè leta 1977 na predlog Primorskega dnevnika in komisije za sredstva množičnega obveščanja pri Slovenski kulturno-gospodarski zvezi prejel Tomšičevo nagrado za življenjsko delo.

Pokojnika so v sredo, 5. t.m., pokopali na Opčinah. V cerkvi se je v imenu župnijske skupnosti od njega poslovil prof. Ivan Artač, ob odprtem grobu pa je kot predstavnik časnikarskega združenja spregovoril dr. Drago Legiša. Govor objavljam v celoti.

(Ur.)

Preden Vas ta naša slovenska in blagoslovljena zemlja sprejme v svoje naročje, naj mi bo dovoljeno, da Vam v imenu slovenskih zamejskih časnikarjev in v lastnem imenu spregovorim nekaj besed v zadnje slovo. Naj gre predvsem za besedo priznanja, za besedo zahvale.

Poteklo je več kot štiri desetletji, ko sva se začela vsak teden, praviloma ob četrtkih, videvati v stavnicah tedanje Štavarjeve tiskarne v ulici sv. Frančiška v Trstu. Vi ste »lomili«, kot smo tedaj pravili paginaciji, svoje Gospodarstvo in ste že bili priznan ter ugleden novinar, jaz pa sem v tem poklicu šele delal prve korake.

Bili ste že pisec z bogatimi poklicnimi in življenjskimi izkušnjami, ki ste si jih pridobili najprej s študijem in nato z delom v Trstu: pri dnevniku Edinost in zatem pri Ščekovem Malem listu.

Svoj poklic ste nadaljevali v nelahkih razmerah, kot emigrant pri dnevniku Slovenec v Ljubljani in nato pri osrednji tiskovni agenciji v Beogradu.

Po vojni vihri ste se vrnil v Trst, kjer ste najprej sodelovali v uredništvu Primorskega dnevnika, dokler niste leta 1948 ustanovili tednika Gospodarstvo, ki ste ga z večjo roko vodili skoraj štiri desetletja.

Živeli in delali ste v težkih časih, ki so bili kočljivi in težavni zlasti za ljudi Vašega in našega poklica.

Vsaka oblast bi namreč rada videla, da bi časnikar bil tudi in predvsem njen agitator. To je veljalo in velja tembolj v času, ko so imele in imajo ali hočejo imeti prvo in odločilno besedo ideologije. Priznati je treba, da ste Vi znali vedno dostojanstveno krmariti mimo vseh Scil in Karibd. Vaš tednik pa je dosegel naravnost zavidljivo raven in pod Vašim vodstvom opravljal zelo dragoceno vlogo med našim slovenskim zamejskim ljudstvom.

To je lahko dosegel le človek, ki so mu bili že z rojstvom dani posebni darovi, a ki bi ostali brez učinka, če jih njihov posestnik ne bi znal negovati in vrednotiti z vsakdanjim trdim delom, z vsakdanjim trudom. Mirno lahko trdim, da ste bili zame in gotovo za mnoge druge kolege vedno svetel vzor: najprej zaradi jezika, tega osnovnega orodja vsakega časnikarja. Pisali ste v lepem slovenskem jeziku, in sicer tako, da Vas je lahko razumel tako intelektualac kot najbolj preprost človek;

bili ste dalje pisec z zelo širokim znanjem, ki ste si ga v mladih letih pridobili v osnovni, srednji in na visoki šoli, a ki ste to svoje znanje stalno, takorekoč vsak dan izpopolnjevali, ga bogatili, kar je seveda od vas zahtevalo veliko truda, mnoge trdne volje; poznali ste dalje glavne evropske jezike, kar je bila gotovo Vaša prednost;

in končno: svoj poklic, svoje delo ste imeli radi; brez ljubezni tudi v tem poklicu ne prideš daleč.

Dragi doktor Berce, če smo Slovenci še tu, je tudi Vaša zasluga. Hvala Vam za to, ne bomo Vas pozabili.

Družini in sorodnikom izrekam v imenu slovenskih časnikarjev v Furlaniji Julijski krajini globoko občuteno sožalje. Globoko sožalje izraža tudi predsednik Vsedržavnega sveta časnikarske zbornice v Rimu Mario Petrina, ki me je pooblastil in izrecno naprosil, da ga danes tu zastopam.

Počivajte v miru, spoštovani in dragi doktor Berce!

* * *

Pri Firencah je naredil samomor 49-letni evropski poslanec, izvoljen na listi Zelenih, Alexander Langer. Po rodu je bil Južni Tirolec, a je bil velik nasprotnik Južnotirolske ljudske stranke, ki politično združuje veliko večino nemško govorečega prebivalstva v Italiji.

Za letošnje maturante

Fakulteta za matematiko, fiziko in naravoslovje

V okviru te fakultete je na tržaški univerzi kar šest doktorskih tečajev. Študij kemije in bioloških ved traja pet let, kdor pa se bo odločil za fiziko, matematiko, geologijo ali naravoslovje, bo moral za knjigami presedeti štiri leta.

NARAVOSLOVNE VEDE

Začnimo pri naravoslovnih vedah. Študentje, ki si želijo doseči doktorski naslov v naravoslovju, se bodo morali v štirih letih spoprijeti z 19 izpiti. Po bieniju, ki je skupen vsem študentom, si bodo lahko izbrali eno izmed treh smeri, ki jih je fakultetni svet že vnaprej določil. Odločili se bodo lahko za zemeljsko-ekološko, vodno-ekološko ali za splošno didaktično usmeritev študija.

Diplomiranci iz naravoslovnih ved imajo možnost zaposlitve v šoli, pri javni upravi in krajevnih ustanovah, možna pa je tudi namestitve v zooloških, botaničnih in prirodoslovnih muzejih ter v raznih ekoloških laboratorijih.

DOKTORSKI TEČAJ MATEMATIKE

Doktorski tečaj matematike spada na tržaški univerzi pod Fakulteto za matematiko, fiziko in naravoslovje. Kdor se bo opredelil za ta študij, bo pred matematičnimi knjigami in formulami presedel štiri leta, spoprijel pa se bo s 15 izpiti. Študijska doba je razdeljena v propedeutični bienij ter še v specializirani bienij, za katerega je fakultetni svet določil tri študijske usmeritve: splošno, didaktično in uporabno. Slednja se deli še na naslednje veje: računalniško, numerično, fizikalno-matematično, ekonomsko-matematično in še smer verjetnostnega računa.

IVAN BAJC

Doktorji matematike imajo precej zaposlitvenih možnosti. Delo lahko dobijo v šoli, v javni upravi in krajevnih ustanovah, v podjetjih, v bančnih zavodih, v računskih centrih obdelave podatkov, lahko pa tudi raziskujejo v raznih državnih znanstvenih laboratorijih ali zasebnih podjetjih.

DOKTORSKI TEČAJ FIZIKE

Na tržaški Fakulteti za matematiko, fiziko in naravoslovje je poleg drugih vpeljan tudi doktorski tečaj fizike. Kdor se odloči za ta študij, bo moral sedeti za knjigami predvidoma štiri leta ter opraviti 19 izpitnih preizkušenj. Fakultetni svet je določil skupen trienij, z možnostjo izbire študijske usmeritve le v četrtem letniku. Štu-

dentom so na razpolago sledeče specializacije: jedrska fizika, fizika materije, astrofizika in vesoljska fizika, uporabna fizika, geofizika in fizika okolja ter še teoretično-splošna in didaktična.

Večina slovenskih maturantov na Tržaškem in Goriškem je zrelostni izpit že zaključila. Sedaj je čas, da začno resno razmišljati o svoji bodočnosti.

(foto Kroma)

čno-zgodovinska smer. Kandidati bodo morali obvladati tudi specifično znanstveno izražanje v tujem jeziku ter slediti lekcijam v ustreznem laboratoriju.

Doktorji fizike imajo kar precej delovnih možnosti. Poleg namestitve v šoli, v javni upravi, krajevnih ustanovah in fizikom primernih zasebnih podjetjih, se lahko zaposlijo kot raziskovalci v državnih in mednarodnih ustanovah, kot so CNR, CNEL, ENEL, CISE, EURATOM, ESA, ESO, INFN, ENEA in druge.

NOVICE

V Rimu so se predstavniki glavnih strank začeli pogovarjati o novih pravilih »politične igre«. Gre predvsem za to, kako zagotoviti manjšini pravico, da nadzoruje večino. Ta problem je postal aktualen po uvedbi večinskega volilnega sistema, ki pa še ni popoln. Pogovorov se ne udeležujejo predstavniki Severne lige in Stranke komunistične prenove.

V Ljubljani so uradno sporočili, da bo papež Janez Pavel II. odpotoval na pastirski obisk v Slovenijo 17. maja 1996.

Sv. oče bo obiskal vse tri slovenske škofije, poleg ljubljanske tudi koprsko in mariborsko. Obisk bo trajal tri dni.

V Ljubljani se je pričel dvotedenski seminar slovenskega jezika, literature in kulture, ki ga vsako leto prireja Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani. Seminar je namenjen slovenistom in študentom slovenskega jezika in kulture tako v Sloveniji kot na tujem.

Za predsednika britanske konservativne stranke je bil potrjen John Major. Od 327 upravičencev jih je za Majorja glasovalo 218.

Družinska psihološka knjižnica

(1)

Lepše življenje v srednjih letih (dr. Brice Pitt)

Danes se srednja leta začnejo okrog petintridesetega leta in trajajo včasih polnih trideset let. Obsegajo približno drugo polovico življenja pri ženski dve tretjini pri moškem.

Omeniti velja zanimivo stališče, da ljudje srednjih let bolj živijo v sedanjosti kot mladi, katerih pogled je usmerjen v

Večer o našem povojnem času

V sredo, 28. junija, je bilo v Devinu srečanje o povojnem času na Tržaškem v letih 1945-1956 s posebnim poudarkom na delovanje slovenskih političnih skupin, ki so se zavzemale za zahodno demokracijo in samostojno slovensko politično nastopanje. Srečanje je priredil Krožek za družbena vprašanja »Virgil Šček« v sodelovanju z zborom Fantje izpod Grmade, prisotni pa so bili avtorji štirih diplomskih nalog, ki govorijo o povojnem času na Tržaškem in ki jih je krožek »V. Šček« objavil oz. ponatisnil. Ti so Nadja Maganja (obdobje 1945-49), Aleš Breclj (1949-52), Adrijan Pahor (1952-54) in Bruna Ciani (1954-56).

Uvodno misel je podal predsednik krožka dr. Rafko Dolhar, ki je poudaril važnost poznavanja naše polpretekle zgodovine na Tržaškem, saj je le-ta nekaterim ljudem še vedno živa v spominu.

Ko se bo pisala zgodovina tega obdobja — je dejal govornik — ne bo mogel nihče mimo teh tekstov. Omenil je dejstvo, da so disertacije objavljene v italijanščini. To ga sicer boli, vendar je v tem tudi prednost, da po njih lahko seže tudi italijanski bralec, kar lahko prispeva k sožitju in spor

Ambrož Kodelja

Ljubljanski Picasso (1)

V Cankarjevem domu v Ljubljani so 18. aprila odprli zanimivo razstavo »Picasso & Madame Z.«. Razstava je imela svojstven odmev, zlasti v Sloveniji. V ostalih delih Evrope nekoliko manj, ker se dozdeva, da se je svet že nekoliko »nagledal« tega mojstra.

Picasso poznamo po novi slikarski smeri, ki jo imenujemo kubizem. Leta 1908 sta to likovno smer začela Picasso in Braque, in sicer s predmetnimi oblikami, ki so geometrično poenostavljene, lomljene (fasetno) in so jih nato avtorji prenesli na ploskev. Na sliki so upodobljene oblike predmetov, opazovane iz najrazličnejših zornih kotov, predstavljene pa so simultano. Na začetku prevladujejo sivkasto-rjavkasti toni, ki pa se pozneje razbohotijo v živost barvnih polj...

Picasso, z imenom tudi Ruiz y. P., kar naj bi pomenilo Pablo, se je rodil 1881. leta. Umrli je leta 1973. Bil je Španec, grafik, slikar in kipar. Najprej je v Parizu ustvarjal otožne slike v modro uglajenem tonu. Okrog leta 1905 je sledila roza doba. Okrog 1917. leta je prešel v nov klasični slog, po letu 1925 pa v transformacijo naravnih oblik. Iz tega obdobja je znana Guernica (1937). Zanj pa je značilno, da so v njegovih delih silna nasprotja v stilu sočasno.

Na ljubljanski razstavi se je prvič v svetu pojavilo nekakšno razkritje skrivnostne »gospe Z.« Ta je po rodu Tolminka, svetovljanka, pa še marsikaj bi lahko dodali k temu. Na otvoritvi je požela zelo različna mnenja, sprožila pa je celo vojno polemik ob največji sliki Zorana portret olje na platnu z datumom 2.12.1953. V to sliko so se zapodili nekateri, ki Picassu poznajo, ga raziskujejo, kot tudi zapajajo, da je v sodobnem likovnem svetu vedno več prefinjenih ponared-

kov. Platno je sicer brez podpisa. Dama je to branila, češ da je tako ravnala, da ni plačala visoke carine. Ob tem pa so razstavljeni tudi trije njeni portreti, in sicer tuš na papirju in en svinčnik na papirju. Trije so iz leta 1953 in eden iz leta 1952.

Picasso: Zorana s cveticami (svinčnik na papirju)

Prvo, kar običajen obiskovalec zapazi ob Picassovih risbah, je, da je bil izvrsten risar. Prav ta zvrst je v sodobni likovni umetnosti izredno zane-marjena. Zato je bilo zelo zanimivo prisluhniti razlagam, ki so jih pripravili profesorji nekaterih ljubljanskih fakultet za svoje slušatelje. Ponovno so odkrivali vrednost, zlasti pomen dobre risbe, pri nastajanju večjega platna kot tudi pri arhitektonski ali oblikovni obdelavi takšnega ali drugačnega izdelka.

Dozdeva se mi, da je prav ta del Picassove razstave nanovo ovrednotil risbo, skico, študijo, ki je v toku zgodovine izgubila svojo prvobitno vlogo in tudi svoj prvobitni pomen.

Četrta zamejski Jamboree bo v Čezsoči

Od 17. do 30. julija bo v Soški dolini posebno živo, saj bo v Čezsoči pri Bovcu na sporedu 4. slovenski zamejski jamboree. Jamboree — to je tabor, ki si ga je zamislil že sam ustanovitelj skavtizma Baden Powell, in na katerem se zberejo skavti in skavtinje iz vsega sveta. Baden Powell je bil namreč prepričan, da lahko skavtizem tudi na ta način pripomore h gradnji miru na svetu in sožitja med mladimi različnih ras, narodnosti ali veroizpovedi. Prvi tak tabor je bil v Londonu leta 1920. Od takrat pa so tabori redno na programu vsaka štiri leta.

Slovenski skavti v Italiji in na Koroškem so si leta 1976 zamislili svoj jamboree: to je tabor, na katerem sodelujejo slovenski skavti iz veje izvidnikov in vodnic (starostna veja od 11 do 16 let), ki živijo zunaj meja matične Slovenije. Tako je nastal zamejski jamboree, ki so ga prvič priredili leta 1976 v Pinedi. Temu sta v naslednjih letih sledila še dva: leta 1979 v Logu pod Mangartom, leta 1984 pa v Globasnici. Po enajstih letih pa se je vodstvo SZSO odločilo, da organizira letos 4. slovenski zamejski jamboree.

Odločitev sama je padla že pred približno dvema letoma, priprave za organizacijo tabora pa so stekle takoj zatem. Letošnji jamboree prinaša kar nekaj novosti. Prvič glede udeležbe: poleg tržaških, goriških in koroških skavtov bo namreč prisotna tudi skupina skavtov iz Slovenije. Tabora se bodo udeležile čete iz Ljubljane, Ankarana in Nove Gorice. Še bolj razveseljiva pa je prisotnost delegacije kanadskih skavtov, ki se žal iz tehničnih razlogov ne morejo udeležiti tabora v večjem številu, njihova prisotnost pa daje leto-

šnjemu jamboreeju resnično vse-slovenski značaj.

Število udeležencev tabora bo izredno veliko, saj je predvidena prisotnost približno 300 izvidnikov in vodnic, če prištejemo še voditelje, pa bo na taboru sodelovalo preko 350 skavtov in skavtinj. Novost letošnjega jamboreeja je v primerjavi s prejšnjimi tudi v tem, da bo tabor imel določeno ambientacijo, saj se bodo udeleženci za 14 dni živeli v legendi o vitezih okroglega mize. Načelnik tabora Francesco Biancuzzi bo tako postal kralj Artur, načelnica Erika Černic pa Gineaver. Ostali voditelji bodo postali vitezi, izvidniki in vodnice pa oprode. Tudi program tabora je že pripravljen, njegova pestrost pa bi morala prav gotovo zadovoljiti vsakega udeleženca, saj bo priložnost za izlete, za urjenje v skavtskih spretnostih, za igro, petje in zabavo, pa tudi za duhovno poglobitev.

V pripravo jamboreeja je usmerjeno tudi celotno letošnje delo v veji izvidnikov in vodnic. Na jamboreeju bodo izvidniki in vodnice razdeljeni na tri podtaborje, v vsakem podtaboru pa bodo čete iz različnih pokrajin. Zato potekajo od Novega leta dalje srečanja udeležencev podtaborov na raznih izletih ali dejavnostih (izleti na Svete Višarje, na Grmado, skupno praznovanje dneva spomina...), svoje sestanke pa imajo tudi vodniki, ki načrtujejo dejavnosti in usklajujejo potrebe posameznih čet.

Po letu dni naporega dela pa je zdaj že skoraj vse pripravljeno. Če pa hoče kdo sam preveriti, kako bo tabor uspel, lahko to naredi v nedeljo, 23. julija, ko bo na programu dan obiskov.

Andrej Maver

Anton Breclj

(5)

Spomini na boje ob Soči 1915-1918

V soparnem poletnem jutru sva hitela v breg pod Kostanjevico. Ugotovil sem kolero pri materi, hčeri naročil potrebno zdravljenje in še prav posebej priporočil, kako naj se sama varuje okužbe. Dekle se mi je posmihalo, češ, kaj more taka bedasta bolezen mlademu, zdravemu človeku! V popoldanskim urah so me klicali v isto hišo, poleg matere je ležala tudi hči, tista hči, ki se je zjutraj posmihala mojim svarilom. Zvečer je umrla po komaj petnajsturni bolezn! Mati je ozdravela.

Koliko naših ljudi v goriški okolici je tiste zares pasje dni leta 1915 pomrlo zavaljo kolere, ni bilo in ne bo nikdar ugotovljeno. Menim pa, da jih je kolera pobrala mnogo več kakor vse druge vojne grozote doma in v begunstvu.

Oblasti so odredile, da se mora vse prebivalstvo v okuženih in ogroženih krajih cepiti s cepivom zoper kolero. Velik del tega opravila za mesto je pripadel meni; po opravljeni notranji službi sem čepel v bolnici in cepil dan za dnevom. Da nam ni bilo delo preveč dolgočasno, so preskrbeli Italijani včasih za kako spremembo. Večkrat so pošiljali kar naravnost v bolnico šrap-

nelske pozdrave. Nekoč pa, ko je bilo pred bolnico polno ljudi, ki so čakali, da pridejo na vrsto pri cepljenju, so priletele tja in v nasproti stoječo evangeljsko cerkev štiri težje granate, ki so porušile cerkev, pobile in ranile mnogo čakavcev. Ko smo ranjene oskrbeli in spravili v bolnico in mrtve dali odpeljati, smo cepljenje nadaljevali do mraka.

V treh ali štirih tednih je bila kolera zatrta. Pojavile so se še druge vojne kuge, razni legarji in griže, ki so jih zanesli vojaki z raznih bojišč v naše kraje. (Tako je ugrabila griža tudi meni takrat najmlajšega poldrugoletnega otroka, ki se je večkrat igral s častnikom, prispelim iz Albanije, kjer je imel hudo grižo tuje vrste. V treh dneh je bil otročiček zdrav in mrtev). Dokler je bila naša ljuba deželica vojno ozemlje, niso kuge prenehale, proti koncu vojske so se pridružile še druge, ki se jih nameravam spomniti kasneje.

V tistem času se je začela v naših krajih oglašati — lakota. Veliko število vojaštva in vojnih ujetnikov je v kratkem času pobralo in uničilo celo trdnim kmetijam živčna sredstva. Tako je moj brat imel v začetku vojske nekaj drobnih molznih krav. Rep za repom je moral romati v vojaško klavnico, pustili so mu najslabšo kravico, ki jo je prostovoljno prodal, ko mu je vojaštvo uničilo vse travnike in odneslo zadnji šop sena s svisli. Lačni vojaki in ujetniki so brskali pod krompirjevim grmičjem že ob cvetju, turščične storže so lomili, ko se je komaj začelo delati zrnje na njih.

Takrat sem doumel v polnem obsegu znano prošnjo v litanijah, ki se mi je dotlej zdela nekoliko zastarela, če ne že prazna: »Kuge, lakote in vojske — reši nas, o Gospod!«

Prof. Loredana Guštin zamenjala I. Jevnikarja

Na zadnji seji repentabskega občinskega sveta je prišlo v svetovalski skupini Slovenske skupnosti do zamenjave. Prof. Loredana Guštin je stopila na mesto, ki ga je zapustil svetovalec Ivo Jevnikar. Jevnikar je svoj odstop napovedal že na seji 26. junija in ga utemeljil z novimi — pravno sicer vprašljivimi — notranjimi navodili za časnikarje v družbi RAI, pri kateri je zaposlen, ki govorijo o nezdružljivosti vodenja radijskih ali televizijskih oddaj s funkcijo izvoljenega predstavnika v predstavniških telesih. Jevnikar pa je zagotovil, da si bo po svojih močeh prizadeval za reševanje krajevnih upravnih in drugih vprašanj v okviru sekcije Ssk za Repentabor.

Predstavniki Ssk so na zadnjih dveh sejah občinskega sveta dali več pobud, na primer za sestavo pravilnikov, ki jih predvideva občinski statut, a še niso bili sestavljeni; za protest pri predsedstvu vlade in vodstvu RAI, ker se v večjem delu občine še ne vidijo slovenski televizijski sporedi Radiotelevizije Trst; za ureditev prometa na Fernetičih; za oblikovanje skupine za civilno zaščito v občini. V glavno skupščino Kraške gorske skupnosti je bil za Ssk izvoljen načelnik svetovalske skupine Renco Milič, in to ob predstavnikih večine Colji in Slaničevi ter županu Križmanu.

Glede občinskega obračuna za leto 1994 se je svetovalska skupina Ssk vzdržala, kritizirala pa je zamudo pri dostavi dokumentov.

Dom pri Briščkih so predali namenu

Pri Briščkih so prejšnjo nedeljo predali namenu večnamensko stavbo, ki bo postala središče vaškega življenja. Novi dom meri 233 kvadratnih metrov. V njem je večja dvorana, šolska učilnica, klubski prostor z barom, podstrešje in velika klet. Poslopje so pomagali graditi domačini z prostovoljnimi delom. (foto Kroma)

Festival vseslovenske razsežnosti

Zaključni večer 25. jubilejnega festivala narodnozabavne glasbe v Števerjanu je privabil izredno veliko število ljudi. V finalnem večeru je nastopilo 15 ansamblov. Festival je potrdil, da gre za prireditelja vseslovenske razsežnosti, saj je letos sodelovalo 36 ansamblov, med programom pa je nastopila tudi slovenska folklorna skupina Pristava iz Buenos Aire-

sa. Med petnajstimi finalisti so bili tudi trije ansambli iz zamejstva. Končni izid Števerjanskega festivala pa je naslednji. Za najboljši ansambel je bila razglašena skupina Vrtnica iz Nove Gorice, ki je prejela tudi trofejo društva Sedej, prireditelja festivala. Nagrada občinstva je šla Primorskim fantom iz Pirana. Nagrado za najboljšo vokalno izvedbo je prejel tržaški

Narodni ansambel s pesmijo Hvala vam, ptice, ki jo je uglasbil Tullio Možina, besedilo pa napisal Saša Martelanc. Ta pesem je tudi prejela nagrado za najboljšo besedilo. Nagrado za najboljšo izvedbo kvinteta je prejel ansambel Ekart iz Straž, za izvedbo tria pa skupina Storžič z Golnika. Podelili so tudi nagrado ansamblu Petra Finka iz Novega mesta.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član

Združenje periodičnega tiska v Italiji

Bilo je proti koncu srpana, a še zelo soparno. Treskalo je pomalem v mesto ves dan, proti večeru močnejše, zdaj so se razletavali nad nami šrapneli, zdaj pa zdaj razpočile po hišah granate s silnim truščem. Tiščal sem se v bolnici preko njene potrebe, potem pa se splazil »K pošti«, kjer smo se navadno shajali hudo zredčeni znanci v precej dobro zavarovani gostilniški sobi. Tam sem počakal trdne noči, da se je obstreljevanje nekoliko poglobilo, potem pa odhitel proti domu v severnem delu mesta v popolni temi, ki so jo včasih pregnale močne svetlobne rakete z bojišča na Oslavju ali Kalvariji.

Doma, kjer sem mislil večer mirno preždeti, me je čakalo dvojno presečenje. V čakalnici za bolnike sta čepela ob brleči sveči dva obiska, resen častnik in zagoveden kmet. V častniku sem spoznal tovariša iz visokošolskih let in ga spremil v družinsko sobo, proseč ga potrpljenja, da odpravim še drugega čakalca.

Kmet je grobo robotnil v svojem gorjanskem narečju in se vedel precej objestno, da sem brž vedel, kaj je spremenilo njegovo znano gorjansko skromnost.

»Pol večnosti je treba čakati na vas, kakor pri visoki gospodi!« je začel zbadljivo.

»Na vratih je zapisano, kdaj ni treba dolgo ali nič čakati name, ki moram streči ne samo gorjanom!« sem ga zavrnil rezko.

»Zakaj pa nas gorjanov ne morete več?« je izzival.

»Doslej sem z gorjani shajal prav lahko in dobro, tudi z vami ne želim drugače. Kakšna zdravstvena stiska vas je dovedla k meni v tem nevarnem času?«

»Kakšen nevaren čas neki? Za otroke morda, to malo frcanje sem in tja! Vedite, da sem že prestal lansko obleganje v Przemyslu in letošnjo zimo v Karpatih, kjer sem dobil za spomin rusko kroglo v prsi in zgubil pol noge!« se je bahal.

»Čast, komur čast!« sem ga miril. »Ali vam nagaja noga ali krogla v prsi?«

»Tisto ni nič, pozabljeno je in zaceljeno! Sploh nisem prišel zaradi zdravljenja. Rzsodbe hočem, prave zdravniške rzsodbe, kako se dobi kapavica!«

»Kapavica?« sem se zavzel. »Kapavica je sitna zadeva, a ozdravljiva bolezen, če si bolnik resno prizadeva za ozdravljenje.«

»Pustite tisto zdravljenje! Nisem se prišel zdraviti k vam in nikamor ne! Razodenite mi kot zdravnik in mož možu, ki je odšel v vojsko zdrav in ni

imel nobenih takšnih opravkov, a vrnivši se domov, obolel že prvi teden za voljo tiste ostude! Kje je mož dobil kapavico?« Glas se mu je tresel, iz oči mu je švigal srd.

Gorjanova zgodba me je presunila in zmedla; jasna mi je bila samo ena misel, da moram siromaka kakorkoli potolažiti, da bo mogel mirno in stvarno presojati svoj mučni položaj. Zato sem se zatekel na pomoč — k času, ki je po davnih skušnjah menda dober zdravnik.

»Sedite, prijatelj,« sem mu rekel. »Vaša zadeva je zares huda in močno zamotana. Danes se ne da razmotati; jutri se pomeniva do konca.«

»Nocoj hočem!« je divje zavpil, skočil pokonci, izvlekel iz žepa pištolo in jo opotekajoč se molel proti meni.

»Zakaj že nocoj?«

»Ta noč naj pokoplje mojo nesrečo in sramoto! Najprej ubijem njo!«

»Koga hočete ubiti?«

»Ženo ubijem, potem otroke, zažgem hišo in sam sebe končam!« je hropel kakor blaznik.

»Sedite, prijatelj, in spravite tiso grdo stvar! Nocoj ostanete lepo tukaj v mestu, se pošteno prespite, jutri pri belem dnevu vas zdravniško pregledam in povem, če je vaša domneva glede bolezni pravilna in če je nastanek bolezni tak, kakor menite. Morda je res vse tako, kakor pravite, morda je zadeva drugačna. In vi hočete pomoriti nedolžne ljudi in celo svoje zaradi krive sumnje?«

Še je hropel kakor kovaški meh in zmedeno begal z očmi, naposled je zastrmel vame. Čez več časa se je kakor zdravil, privlekel iz listnice stokronski bankovec in mi ga ponudil:

»Vzemite in razložite ali rzsodite mi nocoj, kar vas prosim!«

»Nocoj za noben denar, ker ne morem tega napraviti brez skrbne preiskave vas samega. Preiskava je pa ponoči nemogoča, ker je elektrika potrgana, s svečo pa ne opravi nič. Jutri pri belem dnevu bo opravilo lahko in točno. Tudi plačilo bo samo delček vašega stotaka!«

Tako sem se ga znebil. Spremil sem ga po stopnicah navzdol in podpiral, da se ne bi potolkel. Pod stopnicami sem si prejšnjo shrambo za avtomobilske potrebščine preuredil v zasilno spalnico in zavetišče ob obstreljevanju.

(Dalje)